

אומנות בשואה

Art from the Holocaust

ניסן התשפ"ב ■ 4/2022 ■ 1129

מחברים עולמות בשבילך

כדי ליישב במקומם יהודים שגורשו מגרמניה. פניהם מביעות בהלה וחוסר אונים, ובגדיהם מעידים על הקור העז ששרר באותו היום.

פליקס נוסבאום

(אוסנאבריק, 1904 – מחנה אושוויץ-בירקנאו, 1944)

הפליט, בריסל, 1939

שמן על בד, 59.7x74.7 ס"מ

בציור זה נוסבאום נותן ביטוי לחוויות הקיומיות של היהודי הגרמני שנושל מאזרחותו ומחפש מקום מחסה בעולם מנוכר שאינו מעוניין לקבלו. הפליט טומן את ראשו בין ידיו במחווה של ייאוש. לצידו שק ומקל נדודים המצביעים על היותו נע ונד בעולם מאיים המיוצג על-ידי גלובוס גדול ומוחשך המטיל צל קודר. נוסבאום עצמו נדד ברחבי אירופה בעקבות עליית הנאצים לשלטון, לאחר שלמד אומנות בהמבורג ובברלין והשתלם ברומא. ב-1935 חיפש מקלט בבלגיה עם בת זוגו, האומנית פלקה פלאטק. במאי 1940 נעצר וגורש למחנה סן סיפריאן שבדרום צרפת. כעבור חודשים אחדים הצליח להימלט ולחזור לבריסל, שם הסתתר. ביוני 1944 נעצרו בני הזוג, גורשו למחנה מכל, וביולי שולחו בטרנספורט האחרון מבלגיה לאושוויץ-בירקנאו, שם נרצחו.

תודתנו ל:

וויאן אוריה, מנהלת אגף המוזאונים, יד ושם
יפעת בכרך-רון, סגנית מנהלת אגף המוזאונים, יד ושם
אליעד מורה-רוזנברג, אוצרת ומנהלת מחלקת אומנות, יד ושם
אורלי אוחנה, אוצרת משנה מחלקת אומנות, יד ושם

אוסף האומנות של יד ושם הוא האוסף המקיף ביותר בעולם של אומנות בנושא השואה.

רוב היצירות המוצגות במוזאון לאומנות של יד ושם נוצרו בגטאות, במחנות, ביערות או במסתור. הן מתעדות את חיי היום-יום בתקופת השואה, וכן מספקות הצצה אל עולמם הפנימי של האומנים. על אף תנאי המחיה הקשים והמאבק היום-יומי לשרוד, הצליחו האומנים בתושייתם להתגבר על המחסור בחומרי ציור, ודרך ציוריהם ביטאו את עוז רוחם ורצונם לחיות. כל היצירות, על אף מגוון סגנונותיהן ונושאיהן, הן עדות לרוח האדם הניצבת איתנה ומסרבת להיכנע.

יהודה בקון

(צ'כוסלובקיה, 1929)

לאדם שהחזיר לי את האמונה באנושות,

פראג, 1945

גוש, פחם ועיפרון על נייר, 22.1x30 ס"מ

בקון היה בן 15 וחצי כאשר שוחרר לאחר צעדת מוות מאושוויץ למחנה מאוטהאוזן ומשם לגונסקירכן. אביו, אימו ואחותו חנה נרצחו. מחוסר כול מצא בקון הצעיר מקלט במרכז שיקומי ליד פראג, אותו הקים פשמישל פיטר במטרה לעזור לפליטים צעירים. בציור זה, המוקדש לפשמישל פיטר, שעל פעילותו בשואה אף הוכר כחסיד אומות העולם, תיאר בקון את התהליך אותו עבר - מאופל השאול אל האור והתקווה המצפים לו בארץ ישראל. בזכות מחנכו, המצויר כדמות שופעת אור וחיוניות, יכול היה לעבור תהליך של ריפוי ושל אמון מחדש בבני אדם. בישראל למד בקון באקדמיה לאומנות בצלאל, לימד שם הדפס ואף הפך לאומן בעל שם.

בן ציון (נוליק) שמידט

(קובנה, 1926 - גטו קובנה, 1944)

הפינוי, גטו קובנה, 1942

צבע מים ודיו על נייר, 9.1x14 ס"מ

תרומת פנינה ואברהם תורי (אוסף תורי), ישראל

באוגוסט 1941, בהיותו בן 14 וחצי, גורש שמידט לגטו קובנה, שם עבד בסדנה הגרפית. ב-13 ביולי 1944, בעת חיסול הגטו, נורה למוות וגופתו נשרפה.

מבין כל היצירות שצייר שמידט בגטו שרד ציור אחד בלבד, שהוסתר במרתף של בית מלאכה לשיפוצי מבנים ביחד עם עוד מסמכים המתעדים את חיי הגטו. בציור תיעד שמידט את יהודי גטו קובנה, שפונו מבתייהם בינואר 1942 בתוך זמן קצר

עיצוב בולים, חותמת ומעטפה:

מאיר אשל

Stamps, Cancellation & FDC Design:
Meir Eshel

Art from the Holocaust

The art collection at Yad Vashem is the most comprehensive collection of art related to the Holocaust. Most of the works displayed in the Yad Vashem Art Museum were created in ghettos, camps, forests or while in hiding. They document daily life during the Holocaust and provide a glimpse into the artists' internal world. Despite the harsh living conditions and constant struggle to survive, these artists were resourceful enough to overcome their lack of art supplies, and expressed their mental strength and will to live through their drawings. While the artworks reflect a wide range of styles and themes, they all attest to the strength of the human spirit that refuses to surrender.

Yehuda Bacon (Czechoslovakia, 1929)
To the Man Who Restored My Belief in Humanity, Prague, 1945
Gouache, charcoal and pencil on paper, 22.1 x 30 cm

Bacon was 15 years old when he was released after surviving a death march from Auschwitz to Mauthausen and from there to Gunsirchen. His father, mother and sister Hanna were murdered. The penniless young Bacon took shelter in a rehabilitation center near Prague founded by Přemysl Pitter to help young refugees. Pitter was honored as one of the Righteous Among the Nations for his work during the Holocaust. In this drawing, which Bacon dedicated to Pitter, he described the process he went through – from the darkest abyss to the light and hope that awaited him in Eretz Israel. Thanks to his mentor, who he portrayed as a bright and vital figure, he was able to heal and regain his ability to trust people. In Israel, Bacon studied at the Bezalel Academy of Art, where he later taught printing and became a renowned artist.

Ben Zion (Nolik) Schmidt
(Kovno, 1926 – Kovno Ghetto, 1944)
The Evacuation, Kovno Ghetto, 1942
Watercolor and ink on paper, 9.1 x 14 cm
Donated by Pnina and Avraham Tory (Tory collection), Israel

In August 1941, at the age of 14 and a half, Schmidt was sent to the Kovno Ghetto, where he worked in the graphics shop. He was shot to death and his body burned when the ghetto was liquidated on July 13, 1944.

Of all the works Schmidt created while in the ghetto, only one survived, after it was hidden in the basement of a renovations workshop along with other papers documenting life in the ghetto. Schmidt portrayed the Jews of the Kovno Ghetto who were swiftly evacuated from their homes in January 1942, to make way for incoming Jews expelled from Germany. Their faces reflect fear and helplessness, and their clothes attest to the bitterly cold weather they faced on that day.

השירות הבולאי - טל: 076-8873933
שד' הרכס 21, מודיעין 7178390
The Israel Philatelic Service - Tel: 972-76-8873933
Sderot HaReches 21, Modi'in 7178390
www.israelpost.co.il * e-mail: philserv@postil.com

חותמת אירוע להופעת הבול SPECIAL CANCELLATION

Felix Nussbaum
(Osnabrück, 1904 – Auschwitz-Birkenau, 1944)
The Refugee, Brussels, 1939
Oil on canvas, 59.7 x 74.7 cm

In this painting, Nussbaum expresses the existential experience of the German Jew who is stripped of his citizenship and seeking shelter in an alienated world, which was not interested in accepting him. The refugee holds his head in his hands as a sign of his despair. At his side, a wanderer's sack and stick indicate how he roams in a threatening world represented by the large globe, which casts a dark gloomy shadow. Nussbaum, who studied art in Hamburg and Berlin and apprenticed in Rome, wandered himself through Europe after the Nazis rose to power. In 1935, he sought refuge in Belgium with his wife, artist Felka Platek. He was arrested in May 1940, and sent to the camp at Saint Cyprien in Southern France. He escaped a few months later and returned to Brussels, where he hid. In June 1944, Nussbaum and Platek were both arrested and sent to the Mechelen transit camp where, in July, they were sent to Auschwitz-Birkenau on the last transport from Belgium, where they were murdered.

With thanks to:
Vivian Uria, Director, Museums Division, Yad Vashem
Yifat Bachrach-Ron, Deputy Director, Museums Division, Yad Vashem
Eliad Moreh-Rosenberg, Curator and Art Department Director, Yad Vashem
Orly Ohana, Associate Curator, Art Department, Yad Vashem

Issue:	אפריל 2022 April	הנפקה:
Stamp Size (mm):	30 ג / 40 ר H / W	מידת הבול (מ"מ):
Plates:	1202, 1203, 1204	לוחות:
Stamps per Sheet:	10	בולים בגיליון:
Tabs per Sheet:	5	שבילים בגיליון:
Method of printing:	אופסט Offset	שיטת הדפסה:
Security Mark:	מיקרוטקסט Microtext	סימון אבטחה:
Printer:	Cartor Security Printing, France	דפוס: